

07.09.2023

Група №24

Урок №2

Тема уроку: Літературний авангард

Авангардні тенденції в українській літературі 1920-х років. Поет М. Семенко – сміливий експериментатор («Бажання», «Місто», «Запрошення»).

Мета (формувані компетентності): предметні: ознайомлення учнів з основними ознаками авангардизму й футуризму в українській поезії 1920-х років, життєвим і творчим шляхом поета-футуриста М. Семенка; вміння виразно й усвідомлено читати й аналізувати ліричні твори, **ключові:** висловлення власної думки з приводу поетичної майстерності М. Семенка, уміння висловлювати власну думку; **загальнокультурні:** виховання почуття гідності, любові до художнього слова, природи, рідного краю.

Обладнання: портрет письменника; міні-виставка поетичних збірок М. Семенка; ілюстрації до мистецьких творів авангардизму, словник літературознавчих термінів; карта світу.

Поет — це той, хто знаходить нові радощі, хай навіть болісні.

Г. Аполлінер

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

24 жовтня 1937 року насильно відібрали життя у людини, ім'я якої було невіддільне від нового мистецтва. Саме на цьому етапі український літературний авангардизм припинив своє існування.

Хто ж була ця людина, яку змусили в такий спосіб замовкнути?

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Вступне слово вчителя

Мова сьогодні йтиме про Михайля Семенка — поета доби Розстріляного відродження, основоположника і теоретика українського футуризму, організатора футуристичних угруповань та редактора багатьох видань. Саме Михайль Семенко приніс в українську літературу тематику й форму верлібра, що панують у нашому новітньому письменстві, нові радощі, хоча і болісні, поет знайшов у своєму складному житті. Про це говорить і Гійом Аполлінер, саме його рядки стали епіграфом нашого уроку.

На перший погляд, біографія письменника Михайля Васильовича дуже проста. Народився 31 грудня 1892 року у селі Кибинці на Полтавщині у родині волосного писаря. Його мати — Марія Проскурівна — була письменницею і прищепила любов сина до літератури ще в дитинстві. Початкову освіту Семенко здобув у Хорольській гімназії, а по її закінченню — в Курському реальному училищі.

1911 року він вступає в Петербурзький психоневрологічний інститут. 1914 року був мобілізований до царської армії, служив телеграфістом у Владивостоці, де й познайомився з першою дружиною Лідією Горенко. Після чого повернувся на Батьківщину. Спільно з Василем Семенком та Павлом Ковжуном засновує перше футуристичне об'єднання.

Співробітничав у Всеукраїнському кіноуправлінні, редагував журнал «Нова генерація». Саме на цей період припадає початок творчого шляху поета. Його поетичним дебютом стала збірка «Prelude» (1913).

Перебуваючи в Росії, він не міг залишитися осторонь бурхливих подій в російській літературі, нових творчих напрямків — модернізму, символізму, футуризму. Зрештою, відкидає як безперспективний модерністський напрямок і поступово схиляється до авангарду. Його кумири на той час — російські поети-футуристи. Футуристичний етап творчої еволюції М. Семенка започатковано ще в його маніфестах — передмовах до збірок «Дерзання» та «Кверо-футуризм» (1914).

1918 р. видає «Універсальний журнал», збірки «П'єро задається», «П'єро кохає», 1919 р. — очолює журнал «Фламінго», 1927 р. виходять у світ книжки «Степ», «Маруся Богуславка», 1936 р. — з'являється поема «Німеччина», у якій автор у гостро сатиричній формі порушує проблему загрози фашизму.

23 квітня 1937 р. у Києві відбувся творчий вечір М. Семенка, а через три дні його заарештували, звинувативши в «активній контрреволюційній діяльності». 23 жовтня було винесено вирок — розстріл. Того самого дня вирок було виконано.

У біографії поета, яка лише окреслюється у його віршах, чимало «білих плям». За місцем написання поезій можна дослідити широку географію письменника.

2. Колективне складання логічного ланцюжка.

Київ → Хорол → Петербург → Владивосток → Сучан → Рига → Москва → Харків → Берлін → Дарниця → Гамбург

(Учні роблять позначення на карті світу.)

3. Скарбничка теорії літератури

Авангардизм (франц. *avant-garde* — передова охорона) — напрям у літературі ХХ століття, пов'язаний із руйнуванням традиційних форм і канонів. До авангардистських стильових течій відносять футуризм, сюрреалізм, експресіонізм, дадаїзм, конструктивізм, імажинізм, абстракціонізм, кубізм.

Футуризм — авангардний напрям, назва якого в перекладі з латини — майбутнє. Виник у літературі на початку ХХ ст. Як художньо-стильовий напрям вперше заявив про себе різновидом італійського авангардизму. Представники: В. Поліщук, Ю. Шпол (М. Яловий), Ю. Яновський, М. Бажан, М. Терещенко, О. Слісаренко, О. Полторацький, Гео Шкурупій, О. Мар'янов, Л. Зимний, Д. Бузько, О. Влизько, М. Семенко.

Риси футуризму:

★ заперечення традиційної культури (*особливо її моральних і художніх цінностей*);

★ прагнення до новацій, бунтівливості, порушення традицій; культивування урбанізму (*естетика машинної індустрії і великого міста*);

★ переплетіння документального матеріалу з фантастикою; у поезії — руйнування загальноприйнятої мови, використання «слів на свободі».

4. Опрацювання змісту поезії «Місто»

4.1. Виразне читання вірша

4.2. Теорія літератури

Деструкція — порушення чи руйнування звичайної структури форми і змісту.

Дисонанс (від лат. *dissonans* — різноголосий) — різновид рими, у якому збігаються приголосні, але не збігаються наголошені голосні.

Асоціація (від лат. *associatio* — поєднання) — зв'язок між уявленнями, при якому одне уявлення у свідомості людини викликає інші, зумовлені або подібністю, або контрастом, або суміжністю в часі чи просторі.

4.3. Аналіз поезії

Вид лірики: вірш-медитація.

Жанр: ліричний вірш.

Провідний мотив: автор за допомогою футуризму відтворює життя міста і захоплюється ним.

Композиція твору. Вірш «Місто» — це одне речення, у якому немає жодного розділового знака. Щоб передати динаміку життя великого міста, автор розбив деякі слова на частини, а деякі частини слів об'єднав між собою таким чином, що утворилися цікаві й незвичні неологізми, значення яких без контексту не можна зрозуміти.

Образи твору: ліричний герой — людина, що добре відчуває місто, розуміє його, чує кожен звук. У вірші «Місто» центром є образ-символ міста, яке причарувало автора своїм рухом і неспокоєм.

Художні засоби: звукові образи, дієслівні форми, неологізми.

4.4. Бесіда за змістом прочитаного

- * Яким кольором ви б «зафарбували» поезію М. Семенка цього періоду? (*Червоним*)
- * Чому? (*Таке його бачення революційного світу*)
- * Як ви думаєте, що могло бути причиною такого рішення? (*Суперечності, які виникли всередині організації*)
- * Яку тему взяв за основу письменник? (*Урбаністична тема міста*)
- * Які звуки наявні у творі? (*Шум транспорту, заводів*)
- * Що за допомогою звуків зумів передати поет? (*Посніх, гамір, шум міста*)
- * Яким автор змальовує місто? (*У рухах і звуках*)
- * Яке життя людей у такому місті? (*Звичне, буденне життя*)

* За допомогою чого автор передає ритм життя міста? (За допомогою збігу приголосних звуків)

* Що є символом міста? (Символ урбанізації)

5. Виразне читання поезії «Бажання»

5.1. Теорія літератури

Верлібр (франц. *verslibre* — вільний вірш) — неримований, нерівнонаголошений віршовий рядок, вид вірша, єдність якого ґрунтується на відносній синтаксичній завершеності рядків і на їх інтонаційній подібності.

5.3. Аналіз поезії

Вид лірики: вірш-медитація.

Жанр: ліричний вірш.

Провідний мотив: ліричний герой «Бажання» хоче перевернути світ із ніг на голову, і тоді, на його думку, все стане на свої місця: діти отримають зорі, а гарна дівчина — барви, щоб її покохав хороший хлопець.

Композиція. Вірш «Бажання» не поділяється на строфи, має тринадцять неримованих рядків. Поет використав верлібр, щоб повніше передати почуття героя: захоплення красою природи і сум через те, що навкруги, на його думку, немає ладу.

Художні засоби: метафори, риторичні питання, риторичні оклики. *Віршовий розмір*: верлібр.

5.3. Бесіда за змістом прочитаного

* Що хоче змінити головний герой? (*Змінити світ*)

* Чому автор цього прагне? (*Йому набридли закони старого світу*)

* Що означають фразеологізми «дати березової каші», «перевернути з ніг на голову»? (*Перевернути з ніг на голову — змінювати, бешкетувати, створювати безлад. Дати березової каші — суворо покарати, критикувати кого-небудь*)

* Чому ліричний герой захоплений гамірним світом? (*Бачить найосновнішу цінність — енергію, рух*)

* У чому він переконаний? (*Ця могутня сила зламає старий світ*)

- * Яким хоче бачити герой новий світ? (*Вільним, дієвим, розкутим*)
- * Яка тема твору? (*Бажання бути необхідним, корисним; прагнення ліричного героя, сповненого сил і натхнення, змінити світ, наповнити його чимось новим, неповторним*)
- * Які мотиви твору? (*Урбаністичні*)
- * Які авангардні поетичні прийоми урбаністичної лірики ви знаєте?

5.4. Авангардні поетичні прийоми урбаністичної лірики

- * «Телеграфний стиль»;
- * розмовно-побутова лексика;
- * синтаксичний максималізм;
- * науково-технічна термінологія тощо.

6. Виразне читання поезії «Запрошення»

6.1. Аналіз поезії

Вид лірики: громадянська.

Жанр: ліричний вірш-послання.

Тема: ліричний герой запрошує старших колег завітати на Батієву гору.

Ідея: заклик старшого покоління знайти спільну мову з молодими поетами.

Віршовий розмір: ямб.

Композиція. Це монолог молодого поета, який розкриває перед читачем різнобарвний світ модерної поезії.

Образи твору: головний образ твору «Запрошення» — це ліричний герой, який запрошує старше покоління помилуватися їхнім світом, не стриймати футуристів як звірів.

Художні засоби: епітети, неологізми, інверсія, риторичні питання, риторичні оклики, порівняння.

6.2. Бесіда за змістом прочитаного

- * Хто є ліричним героєм? (*Життєрадісний, жвавий юнак*)
- * Ким себе уявляє? (*Духом із потойбічного світу*)

- * Яким він бачить життя? (*Таємничим, різнобарвним, загадковим*)
- * Чи є в поезії точна вказівка на місто? (*Так*)
- * Що ви про цю місцевість можете розказати? (*Це мальовничі пагорби на околиці Києва*)
- * Чому автор описує саме цю місцевість? (*Там тиша, спокій*)

«Для допитливих»

За одним із переказів, під час монголо-татарської навали на Київську Русь хан Батий, підступивши до Києва, оглядав його красу з гори, що згодом була названа його іменем.

- * Що значить «пізнати сенс буття і небуття»? (*Дійти «до останнього пункту», відчинити «двері замкнуті»*)
- * Які замкнуті двері повинна відчинити людина?
- * Чи всі на це зважаться?
- * Чи хотіли б ви досягнути таємниці життя?

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Складання інформаційного грона до образу письменника М. Семенка

- * непослідовний
- * сміливий
- * мрійник
- * бунтар-революціонер
- * футурист

* іронічний

* авангардист

* романтичний

V. ПІДСУМОК УРОКУ. ВПРАВА «МІКРОФОН»

* Творчість Михайля Семенка мене вразила...

* Своє місто я хочу бачити в таких кольорах.

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Підготувати ідейно-художній аналіз однієї з поезій.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.